

Нова српска политичка мисао

Економска политика

Да ли Крстић и ММФ задају завршни ударац?

Мирослав Н. Јовановић

петак, 23. август 2013.

*Борио сам се и то је довољно.
Победа је у Божијим рукама.
Бордано Бруно*

На врата ММФ-а куцају само оне земље које су на просјачком штапу. Земље којима нико други не жели да пружи кредит. Србија, на срећу, има могућности за задужење у Кини, Русији и арапском свету. Ако Лазар Крстић крене са ММФ-ом од почетка, тада не могу да му се пруже ни уобичајених академских "15 минута" у којима треба да покаже своје умеће.

Није никаква тајна, ни новост да су економија Србије и државни буџет у дубокој и дуготрајној кризи. Нешто озбиљно треба да се предузме после надристручне и погубне економске политике коју је годинама спроводио Млађан Динкић са својим тимом. О наведеном смо годинама писали на станицама овог портала.[1] Зато ћемо се позвати и у овом тексту на поједине и раније изнете ставове.

Будући министар финансија Србије Лазар Крстић предлаже закључивање споразума са Међународним монетарним фондом (ММФ) још пре него што је ступио на дужност.[2] Такве изјаве не пружају наде за било какво побољшање у економији Србије. Да ли се Лазар Крстић и ММФ спремају да задају завршни ударац економији Србије?

Свеже дипломирани студенти знају да је неокласична економска теорија, на којој је утемељен "генетски код" ММФ-а, својевремено пружила убедљив и користан истраживачки модел. Овај неисторијски модел виђења како функционише економска стварност приказује тржишни систем у његовом идеализованом облику. Такав модел виђења света пружа студентима убедљива, али превазиђена објашњења у релативно једноставним ситуацијама. У таквим случајевима, тржиште и цене робе и услуга слободно преносе учесницима сва потребна обавештења и глатко доводе до равнотеже на тржишту уз минималне трошкове и напоре.

На оваквим основама, економска политика (мешање државе у пословање) није уопште ни потребна, а ни пожељна јер доноси нове или појачава постојеће препреке за глатко функционисање пословања. Уобичајени, једноставни, општи и готово једини савет онима који воде економску политику у ситуацији тржишне привреде и онај који важи за свако доба је следећи: *одстраните све препреке за слободно пословање на тржишту*. Тржиште увек зна све на најбољи могући начин. Овакав савет опште праксе који спроводи ММФ упада у замку да иста мера и савет *свима и увек* одговара најбоље (*one size fits all*). Нобеловац Стиглиц критикује ММФ уз следеће напомене:

'ММФ је једноставно претпоставио да се тржиште брзо појављује да задовољи сваку потребу, а у ствари, многе акривности државе настају баш због тога што тржиште не успева да понуди основне услуге.'^[3]

ММФ је поникао у доба када је неокласични модел економске политике био преовлађујући економски поглед на свет и дословно га је спроводио од свог оснивања. Специфичности сваке поједине ситуације и промене током времена биле су углавном занемарене. Ово се најбоље огледа у програмима "помоћи" које је ММФ пружао несрећним земљама претежно у Латинској Америци од 1980-их година. Различитост у националним институцијама, њихов капацитет деловања, степен развоја и специјализација у производњи били су гурнути у страну. ММФ је имао свој чврсти начин гледања на ствари и то је строго спроводио.

Стиглиц је описао кратко и јасно ароганцију ММФ-а:

"Стандардна процедура ММФ-а пре посете земљи клијенту била је да се прво напише извештај са службеног пута. Намера мисије је била да током посете само фино штелује извештај и његове препоруке и да у њему исправи могуће грешке." [4]

Неокласична економска теорија није делотворна у објашњавању и решавању проблема који су повезани са ситуацијама која су изван поједностављених теоретских услова. Стварне ситуације укључују, рецимо, сталне промене у технологији и укусима, а такође и кризе. Рецимо, нова роба, као што су то полупроводници и рачунари, побољшала је већ постојећу робу и услуге, олакшала њихову производњу и коришћење, а такође створена је и потпуно нова роба и услуге на начин који нема везе са почетним снижењем у цени. Напредак у технологији омогућио је и проширење у избору локације производње које није долазило у обзир у доба које је претходило интернету.

ММФ је уз Вашингтонски консензус као услове за давање кредита обећао "леп и мирисан ружичњак" у погледу економског бољитка. Без обзира на спровођење наведених мера, резултати су очигледни:

- Земље Латинске Америке никада нису прерасле из земаља извозница првенствено примарних производа у извознике производа високе технологије.
- Спровођење такве економске политике уводило је земље Латинске Америке у кризе и беду јер су биле принуђене да спроводе савете и захтеве који су обраћали врло мало пажње на расподелу дохотка и једнакост. Уз наведено, кредити и њихово репрограмирање било је такво да земље дужници не би никада могле да се извуку из дугова. То је циљ сваке банке.

Шта се у ствари догодило? Уместо обећаних и очекиваних "ружа", стигло је само "трње". Нобеловац Кругман објаснио је догађаје на следећи начин:

"Пре једне деценије, Вашингтон је са самопоуздањем убедио земље Латинске Америке да ће, ако се отворе за страну робу и капитал и ако приватизују државна предузећа, доживети велики скок у привредном

расту. Али, ово се није догодило. Аргентина је катастрофа. И Мексико и Бразил, сматрани су до пре неколико месеци као успешне земље, али данас је у обе земље доходак по становнику само мало већи од оног који је био у 1980. години. Због тога што је дошло до оштрог повећања неједнакости, већина људи је вероватно постала сиромашнија него што је то била пре 20 година. Да ли чуди стање да је народ уморан од поновљених позива за стезањем каијша и дисциплине на тржишту?

Због чега није реформа донела обећане користи? То је тешко и узнемирујуће питање. И ја сам такође много размишљао о томе, али не увек и о Вашингтонском консензусу; али сада је време као што каже Брад ДеЛонг са Берклија, да оценим своје веровање о тржишту. Моје уверење да смо пружали добар савет добија ниску оцену. Треба имати симпатија за латинске политичке вође који настоје да ублаже занос о слободном тржишту и који са више напора штите раднике и сиромашне слојеве."[5]

Аргентина и Бразил, као две земље које су биле познати и стари економски "делинквенти" и које су биле највећи дужници ММФ-а, одлучиле су још 2005. да исплате своје дугове ММФ-у и то пре рока доспећа обавеза.[6] Мађарска је унапред исплатила дугове ММФ-у и затворила његову канцеларију у Будимпешти јула 2013. Нама је битан пример и Словенија, земља која се у реформама од самог почетка ослонила на "домаћу памет" и клонила се финансијског радикализма, не спроводећи универзалне, готове "рецепте" и савете из иностранства, пре свега ММФ-а. Ове земље не желе више да прихвате пустош коју за собом оставља ММФ. Грчка и Шпанија су годинама под јармом стезања каиша и какав је исход такве политике? Запослени су у сталном штрајку, земље су под барикадама и у пламену, а влада опште и дугорочно безнађе.

На крају ове расправе треба да подсетимо да на врата ММФ-а куцају само оне земље које су на просјачком штапу. Земље којима нико други не жели да пружи кредит. Србија, на срећу, има могућности за задужење у Кини, Русији и арапском свету, изворима кредита који је не условљавају као што то чини ММФ. Ако Лазар Крстић крене са ММФ-ом од почетка, тада не

могу да му се пружи ни уобичајених академских "15 минута" у којима треба да покаже своје умеће. Србији је одзвонило и пре почетка часа.

Потребно је потражити и наћи нови модел за привреду Србије. Иностранци саветодавци су добро дошли и потребни. Али не из гнезда оних који који су створили кризу, већ оних који знају да је реше и у томе имају успеха. Саветници за економију треба да дођу са истока. И то далеког. Предлажемо да их наша власт потражи, рецимо, у Пекингу или Сеулу.

Аутор је редовни члан Матице српске у Новом Саду.

-
- [1] 'Маске су пале: испит стручности и успеха код ММФ-а', Нова српска политичка мисао, 28.10.2008.
<http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/maske-su-pale-ispit-strucnosti-i-uspeha-kod-mmf-a.html>;
'Образовањем привући иностране улагаче, а не субвенцијама', Нова српска политичка мисао, 04.08.2010.
<http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/obrazovanjem-privuci-inostrane-ulagace-a-ne-subvencijama.html>;
'Пинокио објашњава привлачење страних улагача у Србију?', Нова српска политичка мисао, 02.05.2012.
<http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/pinokio-objasnjava-privlacenje-stranih-ulagaca-u-srbiju.html>
- [2] <http://www.nspm.rs/hronika/lazar-krstic-stezanje-kaisa-ili-propast.html#yvComment89083>
- [3] Stiglitz, J. (2002). Globalization and Its Discontents. London: Allen Lane, str. 55.
- [4] Stiglitz, J. (2002). Globalization and Its Discontents. London: Allen Lane, str. 47.
- [5] P. Krugman, 'The lost continent', New York Times, 2.8.2002.
- [6] A. Balls i A. Thomson, 'Argentina to pay off loans from IMF', Financial Times, 16.12.2005.

== =

<http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/da-li-lazar-krstic-i-mmf-zadaju-zavrzni-udarac-q.html>